

3. Кривый В. Разграничительные линии в словацком обществе: множество режимов, коммунизм и индустриальная модернизация // Опыт демократических преобразований Словакии...
4. Чехия и Словакия в XX веке: очерк истории в 2 кн. – М., 2005. – Кн. 2.
5. Europe Agreement establishing an Association between the European Communities and their Member States of the one part, and Czech Republic, of the other part including Exchanges of the Letters with Declarations and Final Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.official-documents.gov.uk/document/cm24/2437/2437.pdf>. Доступ – 19.01.2014 р.
6. Месежников Г. Политические партии – актеры демократизации и реформ в Словакии // Опыт демократических преобразований Словакии...
7. Slovensko a Európska únia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euractiv.sk/rozpravovanie>.
8. Slivkova E. Slovakia's Response on the Regular Report from the European Commission on Progress towards Accession [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://aei.pitt.edu/287/1/dp_c57_slivkova.pdf.
9. Vzťahy Slovenskej republiky a Európskej únie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1406. Аїїїїї – 13.10.2013
10. Эштваникова М. Новая волна расширения ЕС: Интеграция Словакии и Чехии в Европейский Союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rau.su/observer/N10_2003/10_06.NTM. Доступ – 04.05.2010
11. Biela kniha. Priprava asociovaných krajín strednej a východnej Európy na integráciu do vnútorného trhu únie. – Bratislava, 1995.
12. Билчик В. Словацкая Республика и процесс подготовки к вступлению в ЕС: опыт и последствия // Опыт демократических преобразований Словакии...
13. Водичка К. Раздел Чехословакии – десять лет спустя // Социологические исследования. – 2003. – № 5.
14. Sedlák M. Členstvo v EÚ nezaručuje hospodársku prosperitu. Ešte k preambule európskej ústavy // Kultúra. – 2004. – № 15–16.
15. Юрзица Э. Экономическая ситуация в Словакии: извилистый путь к новым правилам // Опыт демократических преобразований Словакии...
16. Láštic E. V rukách politických strán Referendum na Slovensku 1993–2010. – Bratislava, 2011.
17. Марушиак Ю. Роль политических партий в организации политической жизни и в процессе реформирования Словакии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rsijournal.net.
18. Хоутон Т., Малова Д. Формирование отношения к интеграции в ЕС на примере Словакии // Beyond Transition – 2007. – № 1–3.
19. Пугач Е.П. История Словакии. – Х., 2013.
20. Regular report on slovakia's progress towards accession (2002) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/enlargement/archives>.
21. Documents concerning the accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic to the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.europa.eu.int/eur-lex/en/archive.

Mukhin Y.Í. Role of the Slovak Republic political forces in the integration to EU. In the article the question of the dependence of the Slovak integration to EU from the balance of political forces in the country during the 1993–2002th and their attitudes to the EU membership.

Key words: integration, political party, «mechyarizm», European union, Slovak Republic

I. A. Усатенко

КИТАЙ ЯК НАСТУПНИЙ ГЕГЕМОН КАПІТАЛІСТИЧНОЇ СВІТОСИСТЕМИ: ПОГЛЯД ІММАНУЇЛА ВАЛЛЕРСТАЙНА

Стаття присвячена аналізу поглядів американського мислителя І. Валлерстайна на явище гегемонії у капіталістичній світосистемі. Вчений наводить приклади домінування трьох держав у різні історичні епохи та оцінює шанси КНР на світове панування в капіталістичній світосистемі.

Ключові слова: І. Валлерстайн, капіталістична світосистема, світоэкономика, гегемонія, США, КНР

У складній, але досить популярній останнім часом серед науковців теорії світосистемного аналізу, авторства американського мислителя І. Валлерстайна, помітне місце посідає концепція гегемонії країн у капіталістичній світосистемі. Згідно з цією теорією, деякі країни-лідери впродовж певного часу відігравали провідну роль у різних сферах життя планети. Незважаючи на те, що теорії гегемонії І. Валлерстайна передувала низка аналогічних за напрямом концепцій інших вчених, оригінальний погляд професора Йельського університету представляє особливий інтерес. За допомогою цієї концепції, І. Валлерстайн намагається по-новому розставити геополітичні акценти в історії міжнародних відносин, збагатити її розумінням економічної складової того чи іншого зовнішньополітичного курсу різних держав та відшукати спільне і відмінне у прикладах гегемонії країн епох нового та новітнього часу.

На переконання засновника світосистемного аналізу, для того, аби досягти рівня міжнародної домінанти, державі недостатньо лише отримати для своїх підприємств і компаній більшу (порівняно з будь-якою іншою державою) частку на світовому ринку, створити найсильнішу армію або відігравати ключову роль у світовій політиці. Для того, щоб набути статусу гегемона, за визначенням І. Валлерстайна, не обов'язково навіть постійно нав'язувати свої правила та волю (як мінімум, за допомоги використання права «вето») в економічній, політичній, військовій, дипломатичній та культурній царинах. На думку вченого, суть гегемонії полягає не в цьому, оскільки щоб отримати право називатися «гегемоном», перевага країни-лідера має бути настільки вагомою, що всі держави-союзники мають де-факто перетворитися на держав-клієнтів, а головні противники усвідомити свою неповноцінність і зайняти оборонну позицію. Однак, попри обов'язкову тотальну перевагу, якої вимагає від пануючих країн І. Валлерстайн, він тим не менш, не тішить себе ілюзією вседозволеності та всесильності таких держав на світовій арені. Американський дослідник твердо переконаний у тому, що «всемогутності не існує всередині міждержавної системи» [1].

Ситуація гегемонії виникає в результаті специфічних історичних обставин і обов'язково є закономірною. Крім того, вона відіграє значну роль у подальшому розвитку капіталістичної світоэкономики. На думку дослідника, гегемонія – це не нерівномірний стан міждержавної системи, а радше, один з кінців мінливого континууму, який описує стосунки суперництва між великими державами. На одному його кінці знаходиться майже довершена рівновага сил – ситуація, за якої існує багато держав, до певної міри рівних між собою за силою. Зазвичай вони не гуртуються до чітко окреслених чи тривалих угруповань. Така ситуація, за твердженням І. Валлерстайна, є рідкісною і нестабільною. Для середини цього континууму характерне

існування багатьох держав, більш або менш об'єднаних у групи (зазвичай, у два ворогуючих табори). Крім того, у міждержавній системі залишається кілька нейтральних елементів або таких країн, що вагаються. За такого становища жодна зі сторін, ні тим більше окрема держава, не може нав'язати свою волю іншим. Така ситуація суперечності всередині міждержавної системи є нормальною. Далі вчений стверджує: «На іншому кінці континууму – ситуація гегемонії, також рідкісна і нестабільна» [2, 99–100].

І. Валлерстайн згадує також окремі, непоодинокі спроби трансформації міждержавної системи капіталістичної світової системи в новий світ-імперій (на зразок Давнього Риму чи Давнього Китаю), кордони яких співпали б з межами осьового поділу праці [3, 199]. Якщо всі проекти побудови нових світ-імперій зазнавали фіаско, то спроби деяких країн досягти пануючого становища в міждержавній системі не можна назвати аж такими невдалими [1].

Історія розвитку капіталістичної світової системи, відповідно до концепції І. Валлерстайна та його прихильників, має три приклади гегемонії. Перший – гегемонія Республіки Об'єднаних провінцій (Нідерландів) упродовж 1620–1672 рр.. Другий – Об'єднане королівство Великобританії та Північної Ірландії в 1815–1873 рр. Третім (і останнім) світовим гегемоном з 1945 до 1967 рр. були Сполучені Штати Америки. Автор методу світосистемного аналізу, щоправда, зауважує формальний характер відмінностей між цими прикладами, зумовлений довгостроковими змінами у світосистемі. Аналогіям, яких нараховує набагато більше, він схильний надавати куди більшої уваги [1].

Першою аналогією, яку відзначив учений, є послідовність досягнення і втрати відносної ефективності в кожній із трьох економічних областей – агропромисловому виробництві, торгівлі та фінансах. Втрата могутності, на думку дослідника, відбувалася у тій же послідовності. Інша аналогія стосується ідеології та політики держав-гегемонів. Усі вони за період свого домінування виступають захисниками принципів вільного руху факторів виробництва (товарів, капіталів і праці) в усій світоєкономіці. Відношення ж до меркантилістичних обмежень в торгівлі в усіх них було ворожим. Водночас їхній лібералізм, принаймні номінально, простирався до загальної підтримки ліберальних парламентських інститутів і зневаги до політичних змін насильницькими методами. Однак сам І. Валлерстайн не абсолютизує політичні й ідеологічні стратегії держав-гегемонів і зауважує, що вони постійно робили винятки зі встановлених ними правил, коли відчували загрозу своїм інтересам. Третя аналогія криється в моделі побудови глобальної воєнної сили. Гегемони були, перш за все, морськими (зараз океанічними та повітряними) державами. На довгому шляху до гегемонії вони спочатку досить неохоче розвивали сухопутні сили, але пізніше, як стверджує вчений, дійшли висновку, що найсильніша сухопутна армія – це запорука їхньої континентальної переваги [2, 34].

Наступна схожість між зазначеними вище випадками, стосується приблизно однакових часових рамок (близько 50 років) і твердження, що кожній ситуації гегемонії передувала тридцятилітня світова війна. Під світовою війною розуміється масштабний сухопутний збройний конфлікт, який втягує в протистояння майже всі основні військові держави епохи та призводить до руйнівних наслідків для території та населення [2, 35]. Так, світовою війною «Альфа» була Тридцятилітня війна, яка продовжувалася з 1618 до 1648 рр. Внас-

лідок неї, інтереси Нідерландів у світоєкономіці взяли гору над інтересами династії Габсбургів. Світова війна «Бета» – це Наполеонівські війни, що точилися з 1792 до 1815 рр. Тоді, на думку І. Валлерстайна, інтереси Великобританії витіснили французькі. Світова війна «Гамма» – це тривалі євразійські війни з 1914 до 1945 рр., коли США вирвали у Німеччини перемогу в боротьбі за світове верховенство [2, 36]. Закінчення кожної зі світових воєн передбачало значну реструктуризацію міждержавної системи (Вестфальський мир; створення Священного союзу після Віденського конгресу; Бреттон-Вудс та ООН) у формі, яка була б співзвучною необхідності узаконення відносної стабільності гегемонії однієї держави [1].

Проте, у вибудованій І. Валлерстайном концепції світової гегемонії, є чимало вразливих місць. Коротка критика кожного з них вилася б мінімум в окрему статтю, то ж обмежимося лише найголовнішими пунктами. Розпочнімо з першої країни-гегемона в капіталістичній світосистемі – Нідерландів або Республіки Об'єднаних провінцій. Слідом за І. Валлерстайном, світосистематики з різних країн сприймають гегемонію Нідерландів у ще досить обмеженому ареалі капіталістичної світоєкономіки як аксіому. Однак, якщо опиратися на історичні факти, то не можна не зауважити того факту, що в XVII ст. домінувала зовсім не Голландія, а спочатку Габсбурги та згодом французи. В другій половині XVII – на початку XVIII ст. Франція стала новим претендентом на імперське панування в Західній Європі. При цьому для світосистемного підходу має бути принципово важливим те, що «ядро» капіталістичної світоєкономіки поширювалося своїми межами не лише на територію Нідерландів, але й на терени Північної Франції й Англії. Більшу ж частину периферії як джерело сировини та дорожочинних металів становили іспанські володіння в Америці, на які, до речі, Франція претендувала як на іспанську спадщину [4].

У випадку з голландською гегемонією, І. Валлерстайн суперечить і пропонованій ним же, третій аналогії, що стосується сильної сухопутної армії. Хоча в добу панування Нідерландів підтвердилася інша умова, яку через чотири століття американський вчений-неомарксист зміг віднести до другої аналогії. Саме у цей час знамениту книгу «Mare Liberum» («Вільне море»), написану ще 1609 р. засновником міжнародного права Г. Гроцієм, було взято за основу нової ліберальної ідеології. В ній урочисто проголошувалося, що «кожна нація вправі відвідувати кожен іншу та торгувати з нею, тому що акт обміну товарами є виразом незалежності, яка диктується самою природою» [5].

Крім не повної відповідності своїм ідеям, не позбавлений надмірного інструменталізму, підхід дослідника демонструє тенденцію суттєвого спрощення історії європейської дипломатії. Приміром, не такими однозначними виглядають результати війни «Бета», одним із наслідків якої був перенос епіцентру міжнародних відносин з Парижу, радше не до Лондона, а до Петербургу (до початку Кримської війни). Усвідомлюючи значну кількість недоліків, запропонованого ним, методу дослідження феномену гегемонії, сам І. Валлерстайн зауважує, що він не є винятковим [6, 228].

Абстрагувавшись від критики, варто зупинитися на ще одній вельми примітній тезі І. Валлерстайна. Згідно з нею, кожен майбутній переможець боротьби за світове панування починав налагодження зовнішньої політики з того, що брав у партнери попереднього гегемона (Великобританія – Голландію, США – Великобританію). Якщо ж взяти до уваги твердження

вченого про те, що нинішній цикл розвитку «капіталістичної світоekonomіки», разом із залишками гегемонії США, має остаточно завершитися в середині чи останній третині ХХІ ст., то можна припустити, що «зростаючий» гегемон уже повинен налагоджувати партнерські відносини зі США [7]. І. Валлерстайн підкреслює, що останні вже не володіють трьома найважливішими елементами, які забезпечували їхню військово-політичну міць раніше – грошима, готовністю народу терпіти людські втрати та політичним контролем над Західною Європою й Японією [5, 383]. Однак запинанням, що виходить на передній план, у зв'язку з таким баченням вченого геополітичної картини світу, стає не опис занепаду могутності США, а ідентифікація нової країни-гегемона.

На думку науковця, пік гегемонії США вже залишився позаду і з другої половини 1970-х рр. почався її поступовий занепад. Водночас, починаючи з лютого візиту 1972 р. Р. Ніксона до КНР, намітилося потепління у відносинах між країнами. Головним мотивом у поглибленні двосторонніх відносин стало бажання обмежити вплив Радянського Союзу в периферійних та напівпериферійних зонах капіталістичної світоekonomіки. Крім того, за Шанхайським комюніке 1972 р., американці, пішовши на поступки уряду Піднебесної, відмовилися від тактики «оскарження твердження», що всі громадяни Китаю по обидві сторони Тайванської протоки вважають себе громадянами однієї країни [8]. Подальше налагодження дипломатичних стосунків у 1979 р. та одностороння відмова США від союзницьких зобов'язань перед Тайванем були не єдиними наслідками американо-китайської дружби. Невдовзі після підписання ряду угод, країни усвідомили також відчутні економічні вигоди співпраці [9].

Послугуючись тричленною формою виробничих зон капіталістичної світоekonomіки (Центр – Напівпериферія – Периферія), яку до наукового обігу ввів той таки І. Валлерстайн, можна припустити, що, напівпериферійний до тих пір Китай, США хотіли використати у меркантильних інтересах. Підвищений інтерес для американського бізнесу в економічній сфері представляли китайські ринки збуту товарів і праці. Підтвердження цієї гіпотези можна знайти в працях самого дослідника: «США хотіли приручити Китай, витягнути його з маоїстського кокона і кинути у вирв капіталістичної світоekonomіки» [8].

Китай, зі свого боку, сподівався купити технології та виграти час для зміцнення економіки та збройних сил, що могло дозволити йому перетворитися на супердержаву. Наразі КНР намагається посилити військову міць, але навіть попри колосальні витрати з бюджету, – наголошує І. Валлерстайн, – «йому ще далеко до того, аби суперничати зі США на рівних у цій галузі» [8]. На світовій арені та внутрішній політиці Китай дотримується поміркованої та виваженої політики, яка, тим не менш, рішуче засуджує будь-які спроби відділення різних етнічних груп або перегляд непростой китайської історії [10]. Водночас у Китаї друга за могутністю економіка, яка продовжує розвиватися шаленими темпами та підтримує інвестиціями навіть американський долар. Китай – це найбільший кредитор у світі, який не просто інвестує, але й у той же час контролює економіку Сполучених Штатів. Будь-яке, навіть незначне зменшення прямих інвестицій та позик до американської економіки з боку Китаю, може обернутися для неї затьжною кризою, а вимога виплатити йому одразу всі рахунки – фінансовим колапсом, з неминучим падінням курсу долара [8]. Зважаючи на

це, а також на ряд інших показників, відносини між США та КНР І. Валлерстайн характеризує як «обережне суперництво» [11].

Він не береться припускати до яких пір може зростати економічна та політична міць Китаю, але переконує, що Піднебесна наразі не готова стати основним гравцем на світовій політичній арені [12]. Крім того, чимало питань зумовлює унікальна ідеологічна позиція КНР, яка, будучи соціалістичною державою, володіє надпотужною ринковою економікою [8]. Проте, І. Валлерстайн вважає, що уряд США схильний довіряти прогнозу, згідно якого Комуністична партія Китаю в найближчі роки втратить авторитет або навіть зникне зовсім [11]. З іншого боку, дослідник намагається зважено та різнопланово аналізувати теперішнє становище Китаю, з метою дати прогноз на його найближче геополітичне майбутнє. Найліпше думка вченого стосовно глобальних перспектив Китаю ілюструється словами з його книги «Занепад американської могутності» (2003 р.). За його твердженням, КНР зараз стоїть перед такою проблемою, як збереження єдності держави, розширення виробничої бази та зміцнення збройних сил. Успіх у цих трьох складових сприятиме трансформації геополітичного становища світу на користь Піднебесної. Поразка ж у кожній з них може обернутися «хаосом, який відчує на собі увесь світ» [13, 291–292].

Не варто забувати також те, що шанси на прорив з гетто напівпериферії Китаю та економічного ривку до світового панування визначаються унікальною комбінацією рис відсталостей і переваг. Так, наприклад, незважаючи на порівняно низький рівень ВВП на душу населення, архаїчне сільське господарство та жорсткий політичний режим, Китай має неабиякі технологічні досягнення, сильну армію та невичерпний людський ресурс. Він дозволяє відібрати висококваліфіковану робочу силу та розвивати власну соціокультурну модель. Враховуючи космічний масштаб країни, ще більш «космічну» кількість населення та багаті природні ресурси, можна стверджувати не лише про можливість економічного ривка, яким китайці уже благополучно скористалися, але і про створення відносно автономного національного виробничого комплексу [14].

Втім, таку відповідальність за стабільність світосистеми та надії на геополітичний прорив І. Валлерстайн покладав на Китай не завжди. У своїх монографіях кінця 1970 – початку 80-х рр. науковець запропонував два ймовірних сценарії розвитку капіталістичної світосистеми, в яких Китаю відводилася далеко не провідна роль. Згідно з першим варіантом розвитку подій, у кінці нинішнього циклу капіталістична світосистема може досягти кризової точки розвитку та бути підданою радикальним структурним змінам, які, врешті-решт, можуть зумовити становлення якоїсь нової історичної системи. Інший сценарій зводиться до того, що капіталістична світоekonomіка може продовжити розвиток у контексті уже апробованої моделі розвитку та вступити до нової висхідної фази кондратьєвського циклу. В її основі, – прогнозував учений, – буде лежати виробництво та торгівля новими видами продукції, а між США, Європейським союзом та Японією розгорнеться жорстка економічна конкуренція [15, 65–66].

При цьому найзапекліша конкуренція загостриться за вакантне місце світового гегемона, яке звільниться у результаті занепаду американської могутності. Головним претендентами на нього будуть Японія й Європейський Союз. Логіка цієї конкурентної боротьби призведе до того, що кожний член тріади найбільш потужних виробничих сторін світу (США, Європейсь-

кий Союз і Японія) буде продовжувати зміцнювати економічні та політичні зв'язки з близькими для себе регіонами: США – з країнами Америки, Японія – зі Східною та Південно-Східною Азією, Європейський Союз – з країнами Центральної Європи та колишнього СРСР [15, 68].

Тому як у випадку з трьома ідейно-політичними течіями, що боролися за роль геокультури, так і у випадку конкуренції за гегемонію, на думку І. Валлерстайна, тріумвірат протиборчих сторін має згодом перетворитися на дуумвірат і в такому біполярному світопорядку вірогідним буде економічне та політичне зближення Сполучених Штатів з Японією. Такий зручний для світосистемної теорії альянс поверне світ до класичної моделі геополітичної суперечки між останньою, що контролюватиме океанічний та повітряний простір, за підтримки колишнього гегемона – США, та Європейським Союзом, що відіграватиме традиційну роль «континентальної» сухопутної держави [7].

За такого варіанту розвитку подій дослідник у своїх попередніх монографіях робив ставку на ймовірну перемогу інтересів Японії. Надалі І. Валлерстайн став дещо обережніший у прогнозах, трансформувавши припущення, що на статус наступного гегемона у недалекому майбутньому претендуватиме Східна Азія загалом, а не якась конкретна країна. Якщо в 1980-х рр. прерогатива перебувати у центрі широкої азіатської федерації, на думку дослідника, була за Японією, то вже в наступному десятилітті весь світ і сам І. Валлерстайн, які перебували під враженням від швидкого економічного зростання Китаю, почали віддавати перевагу в майбутній консолідації азіатського регіону останньому.

Підводячи підсумок, можна зазначити, що І. Валлерстайн вибудував самобутню теорію гегемонії країн у капіталістичній світосистемі. Ця теорія наголошує на тому, що на певних етапах розвитку капіталістичної світосистеми з'являється наймогутніша держава, здатна нав'язувати іншим країнам власну волю. У різний час такими гегемонами були Нідерланди, Великобританія та США, між якими вчений знаходить ряд аналогій [16]. Наступним гегемоном, за прогнозами автора методу світосистемного аналізу, скоріше за все, буде не якась країна, а великий виробничо-торгівельний регіон. Значні шанси стати політичним центром всередині цього регіону та посісти найвизначніше місце у новій геополітичній системі координат має Китайська Народна Республіка, політична, технологічна та військова роль якої неухильно зростає. Бачачи занепад американської могутності, Піднебесна, на думку вченого, нині не розкриває всього потенціалу, провокуючи США. Китай, згідно І. Валлерстайна, робить ставку на майбутнє, а поки що він, скоріше за все, вичікувати-

ме «до тих пір, доки через двадцять років не згасне зірка США, а на “небосхил” не засяє його власна» [11].

1. Валлерстайн І. Три случая гегемонии в истории капиталистической мировой экономики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.future.fcoss.ru>.
2. Валлерстайн І. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – СПб., 2001.
3. Валлерстайн І. Исторические системы как сложные системы // Вестник Харьковского государственного университета. – 1998. – № 4.
4. Зуйков Р. Исторические трансформации порядка от гегемони и империи к миру-системе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intertrends.ru>.
5. Валлерстайн І., Нудельман Р. Гудбай, Америка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.situation.ru/app/j_artp_806.htm.
6. Усатенко І.А. Гегемонія у капіталістичній світосистемі у поглядах І. Валлерстайна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – О., 2012. – № 12.
7. Грачев М.Н. Концепция мир-системного анализа И. Валлерстайна: объяснительные и прогностические возможности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grachev62.narod.ru>.
8. Валлерстайн І. Китай и США. Конкурирующие геополитические стратегии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scepssis.ru/library/id_287.html.
9. Валлерстайн І. Китай на пути к воссоединению? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scepssis.ru/library/id_290.html.
10. Wallerstein I. The U.S. and China: Enemies or Allies? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wsarch.ucr.edu>.
11. Валлерстайн І. США и Китай: осторожные соперники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scepssis.ru/library/id_662.html.
12. Wallerstein I. Koniec świata Ameryki [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wyborcza.pl>.
13. Wallerstein I. The Decline of American Power: The U.S. in a Chaotic World. – New York; London, 2003.
14. Солозобов Ю. Возвращение во «второй мир» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apn.ru>
14. Валлерстайн І. Конец знакомого мира: Социология XXI века. – М., 2003.
15. Завалько Г. Мировой капитализм глазами И. Валлерстайна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.situation.ru>.

Usatenko I.A. China as the next hegemon of the Capitalist World-System: by Immanuel Wallerstein. This article is devoted to I. Wallerstein's views of the phenomenon of hegemony in the Capitalist World-System. Scientist has cited the examples of the three state's domination in different historical times. He also has estimated the People's Republic of China chances to become the new hegemon in the capitalist world-economy.

Key words: I. Wallerstein, the Capitalist World-System, World-Economy, hegemony, USA, PRC

